

بررسی راهکارها یا شیوه های تشویق دانش آموزان دوره ی اول متوسطه نسبت به حفظ محیط زیست (با محوریت دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول مدرسه ی صادقیه آموزش و پرورش سرباز)

عزیزالله اربابی سر جو^۱، عادلہ خیرخواه اثرک چالی^۲

^۱دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، زاهدان، ایران

^۲مهارت آموز ماده ۲۸، دانشگاه فرهنگیان زاهدان، زاهدان، ایران

نویسنده مسئول:

عادلہ خیرخواه اثرک چالی

چکیده

هدف اصلی پژوهش حاضر ارائه ی راهکار و شیوه هایی جهت تشویق دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول به حفظ هر چه بیشتر محیط زیست است. این پژوهش به صورت کیفی و با استفاده از پرسشنامه ی محقق ساخته ی بررسی راهکارها و شیوه های موثر بر تشویق دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول به حفظ محیط زیست انجام شد. داده ها از ۲۵ نفر دانش آموز مقطع متوسطه ی اول مدرسه ی صادقیه ی آموزش و پرورش سرباز به عنوان نمونه ی پژوهشی جمع اوری گردیده است. شیوه نمونه گیری در دسترس بوده است. یافته ها نشان دادند که برای تشویق دانش آموزان برای تشویق به حفظ محیط زیست با استفاده از نظر خود آن ها راهکارهای پیشنهاد شده عبارت اند از: آموزش معلمان و دانش آموزان در راستای افزایش اطلاعات آن ها پیرامون مساله ی محیط زیست و حفظ آن، این امر برای معلمان بسیار حائز اهمیت است چون استفاده از آموخته هایشان در راستای تدریس در کلاس می تواند بسیار موثر باشد. برنامه ریزی جهت ایجاد گروه های حافظ محیط زیست با عضویت دانش آموزان، معلمان، اولیا و سایرین جهت تمیز کردن محیط مدرسه، محیط بیرون مدرسه، حاشیه ی رودخانه ی سرباز، دادن آموزش های عملی به دانش آموزان مثل آموزش فرایند بازیافت و نشان دادن فیلم های آموزشی، تشکیل انجمن محیط زیست در مدرسه و پر رنگ کردن میزان توجه به آن هامهربانی کردن نسبت به حیوانات اهلی محیط پیرامون زندگی مثل غذا دادن به آن ها و نگهداری از آنان.

کلمات کلیدی: راهکارها یا شیوه های تشویق دانش آموزان، دوره ی اول متوسطه، حفظ محیط زیست، مدرسه صادقیه، آموزش و پرورش سرباز.

مقدمه

امروزه توجه جامعه به این مساله جلب شده است که تنها انسان ها دارای حقوق مختلفی نیستند بلکه آنچه روی زمین وجود دارد از جمله کوه ها، دشت ها، دریا ها دارای حقوقی برای خود هستند؛ زمین برای بشر همواره سرشار از منابع بی پایان جلوه می نمود و انسان خود را در بهره برداری هرچه بیشتر از طبیعت مجاز می شمرد، اما طولی نکشید که اثرات استفاده نادرست از محیط زیست آشکارگشت (سرباز و همکاران، ۱۳۹۵). جهان امروز در حال توسعه و تحول است، محیط زیست در سلامت و توسعه ی پایدار جامعه در هر زمان از تاریخ بشر دارای نقش و اهمیت بسیار زیادی بوده است و استفاده از هر وسیله ای می تواند در جهت تضمین حال و آینده ی بشر موثر باشد. (اسعدی و همکاران، ۱۳۸۲). آموزش محیط زیست به منظور ایجاد فرهنگ عمیق یعنی تربیت افراد دارای احساس مسئولیت نسبت به محیط زیست و دارای نگرش، دانش، انگیزه برای انجام فعالیت های مختلف در جهت ایجاد محیط زیستی سالم و پاک ضرورت دارد.

محیط زیست موضوعی جهانی است و در سطح ملی و بین المللی در معرض تهدیدهای جدی است؛ از جمله متغیرهای مهم برای پیش بینی رفتار انسان، دانش فرد درباره ی مسائل زیست محیطی است انسان ها در سراسر دنیا در طول زمان به این درک رسیده اند که آلودگی محیط زیست و عدم توجه به آن فاجعه محسوب می شود و در هر گوشه ای از دنیا که اتفاق بیفتد همه جا را در برمی گیرد (فردوسی و همکاران، ۱۳۸۶).

امروزه دامنه ی بحران محیط زیست بسیار جدی و گسترده است با توجه به اینکه نسل جوان در کشور مابیشترین درصد جمعیت را تشکیل می دهد آموزش محیط زیست می تواند تاثیر قابل توجهی در تقویت فرهنگ زیست محیطی و رسیدن به توسعه اهداف پایدار داشته باشد هدف از آموزش محیط زیست، شناخت وظایف انسان نسبت به مسایل ارزشی محیط زیست، درک دیدگاه های زیست محیطی، حمایت از فضاهای حفاظتی و عدالت اجتماعی و همچنین تلاش در جلوگیری و یا حل مشکلات و معضلات محیط زیست جامعه است همه ی سازمان های دولتی و خصوصی می توانند به عنوان مبلغان اطلاعات اساس و زیست محیطی در سطح جامعه مطرح شوند اما در این میان دستگاه آموزش و پرورش از اهمیت خاصی برخوردار است حفاظت از محیط زیست در ابتدا باید از آموزش پرورش شروع گردد (جوکار و همکاران، ۱۳۸۹).

بقای نوع بشر و ارتقاء سطح زندگی او، ایجاب می کند که انسان از رابطه صحیح با محیط زیست آگاه شده و دیدگاه هایی را برای حفاظت و بهبود کیفیت آن بپروراند، تجربه موفق کشورهای پیشگام در مسایل زیست محیطی نشان می دهد که برای حفاظت از محیط زیست قبل از هر چیز باید گروه های انسانی را آموزش داد (کیمنش، ۱۳۹۱).

آموزش محیط زیست می تواند سبب تقویت فرهنگ زیست محیطی برای رسیدن به اهداف توسعه پایدار گردد؛ بنابراین آموزش و پرورش می تواند اثر چشمگیری در تقویت فرهنگ زیست محیطی و رسیدن به اهداف توسعه ی پایدار داشته باشد آشنایی جوانان با علوم پایه ی زیست محیطی در دوره های مختلف تحصیلی می تواند روحیه ی سازگاری و حس مسئولیت پذیری در حفاظت از منابع طبیعی را در آن ها تقویت کند، آموزش پایه دانش آموزان زمینه را جهت مشارکت همگانی را در راستای حراست از این منابع عظیم جهانی فراهم می کند، تنها راه حل، مقابله جدی با روند تخریب و نابودی محیط زیست در حال حاضر محسوب می شود (لشگری، ۱۳۸۱).

لذا باید تلاش ها و برنامه های فراوانی در زمینه حفاظت از محیط منابع زیست و احیاء و بازیابی طبیعی تخریب شده و در معرض آلودگی قرار گرفته شده صورت گیرد آموزش و پرورش با آموزش های غیر مستقیم و غیر مستقیم می تواند تاثیرات شگرفی را بر نصف جمعیت کشور بگذارد و هر گونه برنامه ریزی صحیح می تواند قدم های بزرگی در جهت ایجاد فرهنگ حفاظت از محیط زیست بردارد هدف از آموزش محیط زیست، پرورش افرادی فعال و آگاه نسبت به مسایل محیط زیست و ایجاد حس مسئولیت در آنها جهت حفاظت و حمایت از آن است، بدیهی است که یکی از راههای تحقق این امر، افزایش نقش دانش آموزان در حفاظت از محیط زیست می باشد. لذا هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی راهکارها یا شیوه های تشویق دانش آموزان متوسطه ی اول مدرسه صادقیه آموزش و پرورش سرباز به حفظ محیط زیست است.

سوالات اصلی پژوهش

چه راهکارهایی جهت تشویق دانش آموزان مدرسه متوسطه ی اول صادقیه آموزش و پرورش سرباز به حفظ محیط زیست از دیدگاه خود آنان موثر است؟

مفاهیم و مبانی نظری تحقیق

حفاظت از محیط زیست عبارت است از تلاشی که به منظور حفظ سلامتی محیط و انسان ها در سطوح شخصی سازمانی و دولتی از محیط طبیعی محافظت می کند؛ با توجه به رشد جمعیت و تکنولوژی و محیط بیوفیزیکی گاهی اوقات نادیده گرفته می شود.

آموزش محیط زیست یک فرآیند آگاهی در زمینه مهارتو دانش هایی است که منجر به درک، تعهد، تصمیمات آگاهانه و عملکردهای سازنده برای اطمینان از احساس مسئولیت نسبت به مسایل بخش محیط زیست در همه بخش های وابسته به کره ی زمین و محیط زیست می شود؛ به عبارت دیگر آموزش سیستم محیط زیست شامل یادگیری درباره زندگی های طبیعی است که از انسان ها حمایت می کنند و همچنین سیستم فعالیت هایی که توسط انسانها تحت تاثیر قرار می گیرند؛ آموزش محیط زیست، آگاهی و دانش عمومی در مورد نتایج فعالیت های زیست محیطی انسان را ارتقاء می دهد (جوکار و همکاران، ۱۳۸۹).

برای ارتقای وضعیت کنونی آموزش محیط زیست، اولین قدم تهیه اهداف آموزشی است، وجود اهداف آموزشی مشخص و بهروز موجب جلوگیری از هدر رفتن انرژی و کمک به آموزش می شود؛ همچنین وجود اهداف آموزشی واضح باعث تسهیل فرایند ارزیابی فعالیت های انجام شده می شود (صالحی و همکاران، ۱۳۸۹).

حفاظت از محیط زیست احتیاج به توجه به فعالیت های مختلف انسانی دارد که تولید زباله، آلودگی هوا و از بین رفتن تنوع زیستی بعضی از موارد مرتبط با حفاظت محیط زیست هستند؛ حفاظت از محیط زیست سه فاکتور در هم آمیخته را شامل می شود که این فاکتورها عبارت هستند از (کارا، ۲۰۰۴).

قوانین زیست محیطی، اخلاق، آموزش و پرورش که این فاکتورها هم در سطح ارزش های رفتاری و شخصی بر محیط زیست تاثیر می گذارند که تاثیر آموزش و پرورش مهمتر از سایر عوامل می باشد و می تواند آن ها را تحت الشعاع قرار دهد برای اینکه حفاظت از محیط زیست تبدیل به یک امر واقعی گردد مهم است که جوامع در این زمینه پیشرفت کرده و تصمیمات زیست محیطی اتخاذ کنند.

مروری بر تاریخچه ی حفاظت از محیط زیست (لوسیا، ۱۹۹۶)

حفاظت از محیط زیست در تانزانیا در طول اشغال شرق آفریقا به وسیله ی آلمان در حد فاصل سال های (۱۸۸۴-۱۹۱۹) شروع شود؛ قوانین استعماری برای حمایت از جنگل ها تصویب شد که به موجب فعالیت های سنتی مانند شکار، جمع آوری هیزم، چرای گاوها محدود می شوند در سال ۱۹۴۸ به طور رسمی به عنوان اولین پارک ملی گربه ی وحشی در شرق آفریقا تاسیس شد؛ از سال ۱۹۸۳ از طریق ایجاد شورای ملی مدیریت محیط زیست و توسعه ی اقدامات زیست محیطی در سطح ملی انجام شده است. در حال حاضر محیط زیست در معرض خطر تعرض و تخریب شدید آسیب ها و آلودگی های فراوان قرار گرفته که در این زمینه عوامل زیادی دخیل هستند، توجه آموزش و پرورش به محیط زیست موجب افزایش دانش زیست محیطی و مهارت های لازم برای حفظ زیست در طول زندگی می گردد؛ آموزش محیط زیست به موارد بسیاری از جمله آگاهی عمومی، نگرانی ها و مشکلات زیست محیطی موجود و تفکر انتقادی در زمینه زیست محیطی بستگی دارد؛ آموزش محیط زیست یک فرآیند میان رشته همه جانبه است که موارد زیر را در برمی گیرد (حجتی و همکاران، ۱۳۹۴).

آگاهی درباره ی محیط زیست، ارزش (شناخت محیط زیست از طریق دانش)، رویکرد (مسئولیت در مورد محیط زیست)، قابلیت انجام عمل (مهارت لازم برای حل مشکل).

هم اکنون بحرانهای زیست محیطی فراوانی مانند آلودگی هوا، آلودگی آبی زیاد خشک شدن آب برخی رودخانهها، وجود برخی ریزگردها ایران را تهدید می کنند، وجود اهداف آموزش محیط زیست مطابق با شرایط جهانی و ملی کشور می تواند نقش مهمی در انتخاب و اجرای فعالیتهای حفاظت از محیط زیست و کاهش بحران های بازنگری و بهینه سازی اهداف آموزش زیست محیطی موجود داشته باشد بر این اساس محیط زیست و فعالیتهای مرتبط با آنها در کشور ایران ضروری است (میر دامادی و همکاران، ۲۰۱۰).

آموزش و پرورش از طریق فرهنگ سازی می تواند دانش آموزان و افرادی که با آن سر و کار دارند نسبت به حفظ محیط زیست ترغیب نماید؛ بر اساس آمار های ارائه شده از سوی مرکز آمار و فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت آموزش و پرورش تعداد دانش آموزان در مجموع ۱۲۶۳۸۷۹۳ تقریباً می باشد که ۵۹۸۱۴۷۴ نفر دانش آموز دختر، ۶۳۸۷۳۱۹ دانش آموز پسر هستند و این آمار نشان از اهمیت نقش و جایگاه آموزش و پرورش و تاثیر آن بر احیای چنین دستاوردهایی است برای اینکه در زمینه فرهنگ

سازی جهت افزایش گرایش ها به سمت حفظ محیط زیست توسط دانش آموزان باید به رویکردهایی توجه کرد که عبارت اند از: (سادات نبی پور، ۱۳۹۶).

رویکرد مبتنی بر قانون: موجب این رویکرد مقررات و استانداردهای این جامعه و ادار به انجام نوع خاصی از رفتار یا پرهیز از رفتار دیگر می کنند.

رویکرد مبتنی بر اخلاق: در این رویکرد انسان تحت تاثیر خواسته های قاهره نیست و به نوعی احساس مسئولیت درونی در قبال مسائل مختلف می کند.

رویکرد مبتنی بر آگاهی: این رویکرد منجر به پشتیبانی و گسترش فرهنگ و توانمند سازی جامعه برای حفظ ارزش ها، انتقال آن به نسل های بعد و یا جوامع دیگر شود.

رویکرد سوم با توجه به اینکه بر پایه ی افزایش دانش و اطلاعات افراد است می تواند بیشتر از دو رویکرد دیگر در تشویق دانش آموزان به حفظ محیط زیست موثر باشد و تمرکز بیشتر آموزش و پرورش را جهت برنامه ریزی می طلبد.

به باور بسیاری از پژوهشگران یکی از کلیدهای موفقیت در آموزش های زیست محیطی آگاهی معلمان است؛ به سختی می توان انتظار داشت دانش آموزان مدرسی که معلمان آن ها در زمینه ی زیست محیطی آگاهی کمتری دارند قادر به کسب مهارت های لازم برای حفاظت طبیعت و ارتقای کیفیت محیط زیست در منطقه ی خود باشند؛ معلمان هنگام آموزش هر ماده یا منبع طبیعی می تواند شیوه ی حفظ آن را هم آموزش دهند.

نقش آموزش و پرورش در راستای فرهنگ سازی محیط زیست در دانش آموزان نخستین سازمان متولی امر آموزش دانش آموزان در کشور وزارت آموزش و پرورش است و لازم است یک برنامه ی آموزشی که بتواند کلیه ی نیازهای ضروری شیوه ی عمل محیط زیست را در خود جای می دهد توسط این سازمان تدوین می شود (لاهیجانیان، ۲۰۱۲).

نوجوانان ما که در مقطع متوسطه ی اول به تحصیل مشغول هستند دارای فطرتی پاک و آماده ای هستند که اگر همراه با آموزش های صحیح زیست محیطی همراه باشند این آموزش ها را همچون اعضای بدن خود رشد می دهند و بر شخصیت و فطرت آن ها تاثیر شگرف خواهد گذاشت اشاعه ی فرهنگی در میان فرزندان این مرز و بوم آینده ی آب و خاک را پر ثمر خواهد کرد البته باید توجه داشته باشیم نقش والدین نیز دارای اهمیت است آن ها می توانند از طریق انجمن های مدرسه و والدین را مورد آموزش موثر تر قرار دهد؛ گنجاندن مشکلات مسائل مربوط به محیط زیست از جمله کم آبی، آلودگی محیط زیست و اهمیت منابع طبیعی را در کتاب ها بگنجانند (سادات نبی پور، ۱۳۹۶).

مروری بر ادبیات پژوهش

کریمی پور شمس آبادی (۱۳۷۸) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که بین آگاهی زیست محیطی و نگرش دانش آموزان رابطه مثبت وجود دارد. آموزش محیط زیست و آگاهی از آن را می توان یکی از مهمترین نقش های کنونی مدارس در تمامی سطوح آموزش رسمی دانست. باقری و رکنه (۱۳۸۲) به بررسی میزان آگاهی و علاقه دانش آموزان دوره ی دوم متوسطه شهر تهران از محیط زیست و حفاظت آن پرداخته است؛ نتایج تحلیل همبستگی حاکی از آن است که بین متغیرهای مستقل سن، تحصیلات پدر و مادر، استفاده از کتاب های رادیویی، مطالعه ها و مقالات زیست محیطی همبستگی معنی داری وجود دارد.

نتایج پژوهش اسمعیلی (۱۳۸۶) نشان داد که استفاده دانش آموزان از آموزش های عملی زیست محیطی بر دیدگاه آنان تاثیر دارد. پژوهش آقاجانی میر (۱۳۸۷) نشان داد که بین میزان تمایل دانش آموزان به ایجاد تشکل های زیست محیطی با دیدگاه آنان نسبت به حفاظت از محیط زیست رابطه مثبت وجود دارد.

بر اساس پژوهش یخ کشی (۱۳۸۱). تمایل شرکت دانش آموزان در فعالیت های زیست محیطی بر دیدگاه آنان در حفاظت از محیط زیست تاثیر دارد.

بر اساس مطالعه ی بسمیلی و اسراری (۲۰۱۳). در کشور ما نگرش مردم نسبت به حیات وحش با وجود تبلیغات انجام شده نامناسب است و این نگرش ریشه در دوران کودکی آن ها دارد و حیوانات درنده مثل ببر و شیر را باید کشت چرا که اگر زنده بمانند به مزارع و زمین های کشاورزی آسیب می رسانند و این نشان دهنده توجه به آموزش و پرورش از همان دوره های ابتدایی است. ضروری است که به مسائل محیط زیست به دید انتقادی نگاه گردد و یکی از اهداف آموزش محیط زیست پرورش تفکر انتقادی دانش آموزان باشد (بلات، ۲۰۱۵).

سواد کوهی (۱۳۶۰). باهدف شناخت نارسایی‌ها و کمبودهای آموزشی درباره محیط زیست و آرایه روش‌هایی برای گسترش بیشتر آموزش محیط زیست و لزوم حفظ آن در سطوح مختلف آموزشی کشوری پردازد.

بر اساس پژوهش لیندمن و بوسی (۲۰۱۱). اهمیت تنوع زیستی در زنان نسبت به مردان بیشتر است.

بر اساس پژوهش نیرو و حاجی حسین نژاد (۲۰۱۳). شیوه تدریس براساس هوش‌های چندگانه گاردنر در ایجاد نگرش و علاقه مندی دانش‌آموزان درباره محیط زیست موثر است.

بر اساس پژوهش کارگری (۱۳۸۳). آموزش درست در تغییر نگرش افراد نسبت به مسائل محیط زیست می‌تواند بسیار موثر باشد.

بر اساس پژوهش قزاق اقلو و همکاران (۲۰۰۲). داشتن درک درست از مسائل محیطی تاثیر بسزایی از رفتار محیط زیست دارد.

بر اساس پژوهش فرانسون و گرلینگ (۱۹۷۷). یکی از مهمترین عواملی که موجب تمایز بین دو گروه از افرادی که خود را درگیر فعالیت‌های زیست‌محیطی در مقایسه با افرادی که خود را کمتر در این فعالیت درگیر می‌کنند دانش فرد درباره‌ی مسائل زیست محیطی ونحوه‌ی عمل کردن به آن است.

بر اساس پژوهش عزیز و همکاران (۲۰۱۳) اکثر دانش‌آموزان نگرش مساعدی نسبت به حفاظت از محیط زیست ندارند، بنابراین، استفاده از فیلم‌های آموزشی و ایجاد تشکل‌های زیست محیطی، بعنوان راهکاری برای بهبود نگرش دانش‌آموزان نسبت به حفاظت از محیط زیست می‌باشد. همچنین، می‌توان گفت دانش زیست محیطی، اخلاق زیست محیطی، علاقه نسبت به محیط زیست و دسترسی به منابع تشویق کننده، بیشترین تاثیر را دارد.

بر اساس پژوهش محمودی و ویسی (۱۳۸۶). آموزش محیط زیست با هدف توسعه‌ی پایدار می‌تواند در حفظ محیط زیست موثر باشند.

بر اساس پژوهش ویلیامز (۲۰۱۱). آموزش بازیافت می‌تواند تاثیر مثبتی بر نگرش زیست محیطی و رفتار دانش‌آموزان و افزایش دانش زیست محیطی آنها داشته باشد.

بر اساس پژوهش اسمعیلی (۱۳۸۴). هرچه میزان استفاده‌دهانش آموزان از فیلم‌های آموزشی در خصوص شناخت محیط زیست بیشتر بوده، دیدگاه آنان نسبت به حفاظت از محیط زیست مثبت‌تر شده است.

بر اساس پژوهش عزیز و همکاران (۲۰۱۳) پژوهشگران معتقدند بهترین شیوه‌های نهادینه کردن عادت‌های مثبت در گرایش دانش‌آموزان به حفظ محیط زیست عادت‌هایی هستند که باید از کودکی آموخته شود تا تبدیل به یک باور ذهنی شوند بر اساس پژوهش جوکار و همکاران (۱۳۸۹). بررسی نظرات و دیدگاه‌های دانش‌آموزان در خصوص حفاظت از محیط زیست بیانگر آن است که آنان تا حدود زیادی معتقدند که حفاظت از محیط زیست منجر به تصمیمات آگاهانه‌ای در خصوص توجه به نسل‌های آینده می‌گردد.

بر اساس پژوهش (سرباز و همکاران، ۱۳۹۵). عواملی که باعث تغییر دیدگاه دانش‌آموزان نسبت به محیط زیست و حقوق حیوانات می‌شوند عبارت هستند از: ایجاد حس انگیزه در دانش‌آموزان، نوع تدریس و استفاده از روش‌های آموزشی فعال

روش پژوهش و انجام پژوهش

هدف اصلی پژوهش حاضر ارائه راهکار و شیوه‌هایی جهت تشویق دانش‌آموزان به حفظ هر چه بیشتر محیط زیست است؛ این پژوهش به صورت کیفی و با استفاده از پرسشنامه‌ی محقق ساخته‌ی بررسی راهکارها و شیوه‌های موثر بر تشویق دانش‌آموزان مقطع متوسطه‌ی اول به حفظ محیط زیست با در نظر گرفتن ۲۵ دانش‌آموز مقطع متوسطه‌ی اول مدرسه‌ی صادقیه‌ی آموزش و پرورش سرباز به عنوان نمونه‌ی آماری انجام گردیده است پرسشنامه‌ی مورد استفاده شامل سه بخش اطلاعات تکمیلی، سوالات بسته پاسخ، سوال باز پاسخ است در بخش اطلاعات تکمیلی سوالات در ارتباط با اطلاعات شخصی دانش‌آموزان (سن، پایه تحصیلی) است، سوالات بسته پاسخی که طراحی شده با این هدف است که اطلاعات اولیه از میزان آگاهی نمونه‌ی پژوهش از محیط زیست و اهمیت این مقوله برای آن‌ها به دست بیاوریم که در این بخش پنج سوال طراحی شده است که با سه گزینه زیاد، متوسط و کم سنجیده می‌شود که در ادامه به آن‌ها اشاره می‌شود. سوال باز پاسخ شامل یک سوال است که در آن سوال می‌خواهیم بدانیم خود دانش‌آموزان برای ترغیب بیشتر نسبت به مساله‌ی محیط زیست دوست دارند چه اتفاقاتی در مسیر آموزش آن‌ها رخ بدهد ما نیز موارد ذکر شده را به دقت بررسی و بعد از جمع بندی به عنوان راهکار جهت تشویق دانش‌آموزان به حفظ محیط زیست بر روی آن‌ها تمرکز کرد؛ برای اجرا دانش‌آموزان منتخب فراخوانده شدند و در یک جلسه‌ی ۹۰ دقیقه‌ای هدف از اجرای پژوهش برای آنها تبیین و به سوالات آن‌ها پیرامون پژوهش پاسخ داده شد و بعد برگه‌های پرسشنامه جهت

پاسخ بین دانش آموزان توزیع گردید و زمان تخصیص یافته برای پاسخ دادن به سوالات پرسشنامه ۲۰-۳۰ دقیقه در نظر گرفته شد. بعد از اتمام پاسخ دهی نوبت به تجزیه و تحلیل جواب ها و استخراج اطلاعات رسید که نتایج آن در قسمت یافته ها ذکر خواهد گردید.

سوالات بسته پاسخ تحقیق

- میزان آگاهی شما از اهمیت محیط زیست چه قدر است؟ کم متوسط زیاد
- میزان فعالیت های مدرسه در زمینه نهادینه سازی مساله ی حفاظت محیط زیست در شما چه قدر است؟ کم متوسط زیاد
- میزان اهمیت زیبایی محیط زیست پیرامونتان برای شما چه قدر است؟ کم متوسط زیاد
- میزان وقت اختصاص یافته از طرف شما جهت تمیز کردن محیط زیست پیرامونتان چه قدر است؟ کم متوسط زیاد
- میزان حساسیت شما نسبت به حیوانات محیط زیست اطرافتان چه قدر است؟ کم متوسط زیاد

یافته ها

جدول (۱). بررسی مولفه ها سنجش نگرش دانش آموزان به محیط زیست

کم		متوسط		زیاد		عوامل
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۲۸	۷	۴۰	۱۰	۳۲	۸	میزان آگاهی از اهمیت حفظ محیط زیست
۶۸	۱۷	۲۰	۵	۱۲	۳	فعالیت مدرسه در زمینه ی نهادینه سازی حفظ محیط زیست
۰	۰	۲۰	۵	۸۰	۲۰	اهمیت زیبایی محیط زیست
۲۰	۵	۶۰	۱۵	۲۰	۵	اختصاص وقت به تمیز کردن محیط زیست
۳۲	۸	۵۲	۱۳	۱۶	۴	حساسیت به زندگی حیوانات محیط پیرامون

سنجش نگرش دانش آموزان به مساله ی حفظ محیط زیست نشان می دهد که درصد زیادی از دانش آموزان مورد بررسی نسبت به آگاهی از حفظ محیط زیست، اختصاص وقت جهت تمیز کردن محیط زیست، فعالیت های مدرسه در این زمینه و حساسیت نسبت به زندگی حیوانات محیط اطراف رغبت و نظر مطلوبی ندارند و تنها تعداد زیادی از آن ها به زیبایی محیط زیست پیرامونشان علاقه نشان دادند بنابراین باید به دنبال راهکارهایی بود که رغبت و نگرش دانش آموزان به حفظ محیط زیست بیشتر و نسبت به آن تشویق شوند؛ بنابراین با توجه به سوال باز پاسخی که در پرسشنامه ی طراحی شده قرار دادیم به دنبال این هستیم تا راهکارهایی جهت تشویق دانش آموزان به حفظ محیط زیست با توجه به نظر خودشان پیشنهاد دهیم که نمونه های مستخرج را در جدول زیر خواهیم آورد.

جدول (۲). راهکارهای استخراج شده

راهکار	تعداد تکرار	درصد	راهکار	تعداد تکرار	درصد
تاکید بر آموزش معلمان و دانش آموزان	۸	۳۲	غذا دادن به حیوانات محیط زیست اطراف	۴	۱۶
برنامه ریزی جهت تمیز کردن مدرسه و کلاس همراه با معلم	۱۵	۶۰	تمیز کردن مزارع و حاشیه رودخانه سرباز با هماهنگی مدرسه و حضور اولیا	۱۴	۵۶
برگزاری مسابقات نقاشی با موضوع حفظ محیط زیست	۲	۸	تشکیل انجمن محیط زیست در مدرسه با همکاری اولیا	۱	۴
آموزش دادن فرایند بازیافت به دانش آموزان و خانواده ها	۱۰	۴۰	استفاده از فیلم های آموزشی	۳	۱۲

بحث

با توجه به اینکه هر دانش آموزان حداکثر ۴ مورد را می توانست پیشنهاد دهد و احتمال تکرار برخی از موارد نیز توسط دانش آموزان مختلف وجود داشت ما درصد و فراوانی را ذکر می کنیم؛ ۳۲ درصد دانش آموزان موضوع آموزش حفاظت محیط زیست را هم برای خودشان وهم برای معلمان جهت تشویق برای حفظ محیط زیست موثر می دانند این مورد با توجه به اینکه افزایش آگاهی معلمان بر شیوه ی تدریس آن ها تاثیر می گذارد می توان این مورد را همسو با پژوهش های نیرو و حاجی حسینی نژاد، کارگری و قزاب اقلو و ویلیامز دانست، ۶۰ درصد دانش آموزان راهکار تمیز کردن مدرسه و کلاس را همراه با معلمشان موثر می دانند، ۵۶ درصد دانش آموزان تمیز کردن محیط خارج از مدرسه و حاشیه ی رودخانه سرباز را موثر می دانند، ۱۶ درصد برگزاری مسابقات نقاشی با موضوع حفظ محیط زیست را موثر می دانند؛ ۴ درصد تشکیل انجمن محیط زیست در مدرسه را موثر می دانند که با پژوهش های آقاجانی میر و یخ کشی همسو دانست، و ۱۶ درصد غذا دادن به حیوانات را به عنوان راهکارهای موثر پیشنهاد دادند که با پژوهش بسمیلی می توان آن را هم راستا دانست، ۱۲ درصد استفاده از فیلم های آموزشی را موثر دانستند که همسو با پژوهش های اسمعیلی و عزیزی و همکاران می باشند، ۴۰ درصد آموزش بازیافت را به عنوان راهکار موثر پیشنهاد دادند که می توان آن را با پژوهش اسمعیلی هم را ستا دانست.

نتیجه گیری

در پژوهش حاضر ما به دنبال ارائه راهکارها یا شیوه هایی جهت تشویق دانش آموزان مدرسه متوسطه ی اول صادقیه آموزش و پرورش سرباز به حفظ محیط زیست بودیم که ۲۵ دانش آموز را به عنوان نمونه آماری انتخاب کردیم؛ برای رسیدن به راهکارهای نهایی ما ابتدا به بررسی نگرش دانش آموزان به محیط زیست پرداختیم که نتیجه ی آن این بود که درصد زیادی از دانش آموزان مورد بررسی نسبت به آگاهی از حفظ محیط زیست، اختصاص وقت جهت تمیز کردن محیط زیست، فعالیت های مدرسه در این زمینه و حساسیت نسبت به زندگی حیوانات محیط اطراف رغبت و نظر مطلوبی ندارند و تنها تعداد زیادی از آن ها به زیبایی محیط زیست پیرامونشان علاقه نشان دادند؛ بنابراین برای تشویق آن ها برای رغبت پیدا کردن به محیط زیست با استفاده از نظر خود آن ها راهکارهای زیر را ارائه گردیدند؛

آموزش معلمان و دانش آموزان در راستای افزایش اطلاعات آن ها پیرامون مساله ی محیط زیست و حفظ آن؛ این امر برای معلمان بسیار حائز اهمیت است چون استفاده از آموخته هایشان در راستای تدریس در کلاس می تواند بسیار موثر باشد. برنامه ریزی جهت ایجاد گروه های حافظ محیط زیست با عضویت دانش آموزان، معلمان، اولیا و سایرین جهت تمیز کردن محیط مدرسه، محیط بیرون مدرسه، حاشیه ی رودخانه ی سرباز دادن آموزش های عملی به دانش آموزان مثل آموزش فرایند بازیافت و نشان دادن فیلم های آموزشی تشکیل انجمن محیط زیست در مدرسه و پر رنگ کردن میزان توجه به آن مهربانی کردن نسبت به حیوانات اهلی محیط پیرامون زندگی مثل غذا دادن به آن ها

پیشنهادات

۱. تدابیری اندیشیده شود تا دانش آموزان به عنوان سفیران محیط زیستی در جامعه مطرح شوند و برنامه های سلامت و حفظ محیط زیست از طریق آن ها مطرح شود.
۲. ورود رسانه ها در راستای تبیین اهمیت حفظ محیط زیست و همکاری با سایر نهادها جهت نهادینه سازی فرهنگ حفظ محیط زیست
۳. افزایش تعداد همایش های مربوط به محیط زیست جهت هم افزایی در راستای پیشنهاد راهکارهایی جهت ارتقای حفظ محیط زیست
۴. برگزاری دوره های ضمن خدمت بیشتر برای معلمان با موضوع حفظ محیط زیست که منجر به انتقال آن ها به دانش آموزان می شوند.
۵. توجه کردن بیشتر به مساله ی محیط زیست در کتاب های درسی

منابع و مراجع

- ۱- سادات نبی پور، ف. (۱۳۹۶). آموزش و پرورش و حفظ فرهنگ محیط زیست، وبلاگ رشد آموزش زیست شناسی.
- ۲- سرباز، س. ستوده، ا. رحیمی، ف. (۱۳۹۵). بررسی تاثیر آموزش محیط زیست بر بهبود نگرش دانش آموزان ابتدایی به مساله ی حیات وحش، فصلنامه ی آموزش محیط زیست و توسعه ی پایدار، سال پنجم، شماره ی دوم.
- ۳- حجتی سیاح، م. خدابخشی کولایی، آ. (۱۳۹۵). اثربخشی آموزش گروهی محیط زیست بر نگرش و آگاهی افزایی زیست محیطی دانش آموزان دختر دبستانی شهر تهران، نشریه ی پرستاری کودکان، دوره ی دوم، شماره ی سوم.
- ۴- عرفانیان، م. (۱۳۹۳). چه کنیم تا فرزندانمان را به محیط زیست علاقه مند کنیم، سایت تیبان.
- ۵- کی منش، معصومه. (۱۳۹۱). راهکارهای افزایش نقش دانش آموزان در حفظ محیط زیست، دومین کنفرانس برنامه ریزی و مدیریت محیط زیست.
- ۶- جوکار، گ. میردامادی، س. م. (۱۳۸۹). دیدگاه دانش آموزان دختر دبیرستانهای شهر شیراز نسبت به حفاظت از محیط زیست، مجله ی پژوهش های ترویج و آموزش کشاورزی، سال سوم، شماره ۱.
- ۷- صالحی، ر. جعفری، ن. گلشنی، م. حقانی، ف. (۱۳۸۹). تبیین اهداف آموزشی و ارزشیابی آن در گروه آموزش علوم تشریح دانشکده پزشکی اصفهان، آموزش در علوم پزشکی، سال دهم، شماره پنجم.
- ۸- آقاجانی میر، م. (۱۳۸۷). بررسی موانع مشارکت زنان در حفاظت از محیط زیست و نقش عوامل فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی در آموزش محیط زیستی، پایان نامه ی کارشناسی ارشد محیط زیست، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران.
- ۹- اسمعیلی، س. (۱۳۸۶). نقش آموزش های مردمی فضای سبز شهرداری تهران در سالم سازی محیط زیست، پایان نامه ی کارشناسی ارشد ترویج و آموزش منابع طبیعی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران.
- ۱۰- فردوسی، س. مرتضوی. ش. رضوانی. ن. (۱۳۸۶). رابطه بین دانش زیست محیطی و رفتارهای محافظت از محیط زیست، پژوهش نامه ی علوم انسانی، شماره ۵۳.
- ۱۱- محمودی، ح. ویسی، ه. (۱۳۸۴). ترویج و آموزش محیط زیست رهیافتی در حفاظت از محیط زیست، فصلنامه ی علوم محیطی، شماره ۸.
- ۱۲- کارگری، ن. (۱۳۸۳). ارزیابی اثرات فرهنگی و روانشناختی دوره های آموزش کوتاه مدت کاهش مصرف انرژی و آموزش محیط زیست برای عموم مردم، پایان نامه ی کارشناسی ارشد علوم محیط زیست، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد لامرد.
- ۱۳- اسعدی، ح. اشاعری، ع. م. (۱۳۸۲). راهنمای عملی مشارکت و ترویج منابع طبیعی.
- ۱۴- باقری ورکانه، ع. (۱۳۸۲). بررسی میزان آگاهی و علاقه دانش آموزان دوره ی متوسطه شهر تهران از حفاظت محیط زیست. پایان نامه ی کارشناسی ارشد مهندسی منابع طبیعی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال.
- ۱۵- یخ کشی، ع. (۱۳۸۱). شناخت، حفاظت و بهسازی محیط زیست، انتشارات جهاد کشاورزی.
- ۱۶- لشگری، ر. (۱۳۸۱). بررسی وضعیت آموزش محیط زیست در دبیرستان ها و تدوین پیش نویس نهایی آن، پایان نامه ی کارشناسی ارشد مهندسی منابع طبیعی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال.
- ۱۷- کرمی پورشمس آبادی، م. (۱۳۷۸). ارائه ی چهارچوب نظری در خصوص چگونگی آموزش محیط زیست در نظام آموزش و پرورش کشور، رساله ی دکتری مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران.
- ۱۸- سواد کوهی، ف. (۱۳۶۰). طرح آموزش مسایل محیط تهران زیست، دفتر آموزش زیست محیطی. ایران.

- 19- Blatt, E. N. (2015). An investigation of the goals for an environmental science course: teacher and student perspectives. *Environmental Education Research*, 21(5), 710-733.
- 20- Azizi V, Savari M, Sadeghi M, Yavari G(2013). Analysis of high school students ' attitudes toward Hamedan environmental protection. *Environmental Research*;1(4):20-8. [Persian].
- 21- Niroom M, Haji Hossein Nejjhad G. The effect of Gardner theory of multiple intelligences in the education environment based on understanding and improving students' attitude. *Environmental Education & Sustainable Development*. 2013;1(2):1-12. [Persian].
- 22- Besmili, M.R, Asrari,E,(2013). The effect of environmental education in reducing hunting wild life protected, areashuskuv- article publish in the national conference and expertise of Environmental research.
- 23- LAHYJANYAN.A.(2012). Environmental Education, science and research branch, Islamic Azad university press.
- 24- Williams H.(2011) Examining the effects of recycling education on the knowledge, attitudes, and behaviors of elementary school students. Illinois Wesleyan University. Outstanding Senior Seminar Papers.
- 25- Linemman,p.Boss,E,(2011). Species richness, structural diversity and species composition in meadows created by visitor of a botanical garden in switzerland landscape and urban planning, 79,298-307.
- 26- Mirdamadi M, Bagheri AA, SmaeiliS.(2010). Research on the degree of awareness of high school students about environmental protection (a case study in city of Tehran. *Journal of Environmental Science and Technology*.;12(1):201-16. [Persian].
- 27- Kara, K. (2004). Mass media and environmental knowledge of secondary school students in Hong Kong. *Journal the Environmentalist*, 19, 85-97.
- 28- Kasapoglu, M. A; Ecevit, M. C.(2000.) "Attitudes and behavior toward the environment: The case of lake burdur in Turkey". *Environmental and Behavior*. 34, 363-377.
- 29- ansson, N; Garling, T.(1999). "Environmental concern conceptual definitions, Measurement methods, and research Findings". *Journal of Environmental Psychology*. 19, 369-382.
- 30- Lucie, S. (1996). Environmental education and sustainable development: A further appraisal. *Canadian Journal of Environmental Education*, 1, 23-28.